

BALUTXEEN PATUA: LURPEAN ABERASTASUNA, LURGAINEAN GATAZKA

Europar gutiegi ezagutzen ditugun balutxeek salatzen dute pobrezian atxikiak eta beren baliabide naturalez desjabetuak direla. Hamarkadatan pairatu zapalkuntza –bahiketez, torturez eta erahilketez josia– ez diete ezabatuko "garapena" iragartzen dieten Txina-Pakistan korridorearen eraikitzeak eta Gwadar portuaren handitzeak. Aitzitik, aberastasun arrakala leundu ezean, bortizkeriaren zikloa areagotu daiteke.

 NICOLAS GOÑI

Urtarrilean Iranek Pakistango lurraldeari eraso zion, eta Pakistanek berdin erantzun. Bi estatuen arabera, parekoarena "terrorismoa" zen. Iranek hartarako hautatu duen unea aipagai izan da, une berean Irakeko Kurdistani eta Siriari ere eraso zielako. Aldiz, gutiago aipatu da Iran eta Pakistanen arteko muga zeharkatzen duen Balutxistanen historia eta terroristen deituriko taldeen jatorria.

2012an Karlos Zurutuzak ARGIAri eskainiriko *"Enpatiarik gabe nekez transmititu ahalko duzu inoren sufrimendua"* elkarrizketan zioen Ekialdeari buruzko ezjakintasun handia dugula, eta bereziki Balutxistan aipatuz gero jende asko izen hori asmatzen duelakoan dagoela, hain delako eskualde ezezaguna.

HIRU ESTATUEN ARTEAN ZATITURIK

Balutxistan inguratzen dute Bam, Sulaiman eta Kirthar mendiek, Helmand erreka eta Omango golkoak. Kurduak bezala irandar hizkuntza dute (balutxia), eta 1000 urtez bizi izan dira eremu horretan, tribu konfederaziotan nagusiki, nahiz eta XVIII. mendean, lurraldearen erdialdean Kalat erresuma osatu. XIX. mendean persiar eta britainiar inperioek lurraldea konkistatu eta zatitu zuten, iparreko zerrenda txiki bat afganiar inperioaren esku utziz.

XX. mendean, Kalat erresuma ohiak Pakistanen independentzia bermatu

zuen, hori eta gero balutxeentzat autodeterminazioa lortzeko asmoz, baina Islamabadek eskubide hori ukatu zien beti.

Deskolonizazioak ez zuen beraz egoera hobetu: gaur egun, bai Irango eta bai Pakistango eskualde azpigaratuena da Balutxistan –lur azpia oso aberatsa duen arren–. Edo hain zuzen horrexegatik: balutxe askoren iritiz, Islamabad eta Teheranek nahita atxikitzen dituzte pobrezian eta ezjakintasunean, bi estatuek bertako baliabideak oztoporik gabe usiatzeko. Balutxeen borroka armatua hasi zen Pakistanen aurka lehenbizi. Tentsioak igo ziren 1960ko hamarkadan, Islamabadek eskualdeen autonomia murriztu ondoren eta talde armatu balutxeek Sui hirian dagoen Pakistango gas hobi handienaren etekinen zati bat eskatzen zutelarik. Iranen laguntzarekin bideratu errepresio gogorrak gerrilla asko ahuldu zuen ia 30 urtez, 2005ean berpiztu zen arte.

Urte hartan, Suin kapitain batek Shazia Khalid mediku eta militante feminista bahitu, torturatu eta bortxatu zuen. Autoritateek auzia isilpean gorde zuten eta Khalid mehatxupean igaro zituen ondorengo hilabeteak. Honen ondorioz matxinadak piztu zituen Bugti tribuak, Pakistango gas hornidura hainbat astez moztuz, eta Musharraf presidentek F-16 hegazkin erasoz, barreatze bonbaz, fosforo xuriz eta bertzelako arma kimikoz erantzun zien. Errepresio horretan, Pakistango segurtasun zerbitzuek milaka

pertsona bahitu, torturatu eta erail zituzten. Voice for Baloch Missing Persons (Faltatzen diren pertsona balutxeen ahotsa) erakundearen arabera, 7.000 pertsona baino gehiago desagertu ziren.

Iranen menpe dagoen eskualdean ere egoera gogorra da: gutiengoa eta sunitak izateagatik diskriminatuak dira balutxeak. Amnesty International erakundearen arabera, 2021ean, Iranen izandako exekuzioen gutienez %19 balutxeak ziren, Irango populazioaren %2 inguru baizik ez direlarik balutxeak. Gabeziak bultzaturik, gazte asko kontrabandoan ari dira, batez ere gasolina Irandik Pakistanera pasatzen. Atxilotuak direnean droga trafikatzeari egotzi ohi zaie, horrek Iranen heriotza zigorra dakarrela.

2022ko irailean Chabahar hirian polizia batek 15 urteko neska bat bortxatu zuen. Sei egun geroago, Teheranen Jina Mahsa Amini kurduar jatorriko gaztearen erailketak Iran osoan matxinadak piztu zituen *emakumea, bizitza, askatasuna* lemapean. Kurdistanen eta Balutxistanen manifestazio bereziki jendetsuak egon ziren –errepresio latzez estalitakoak–. Irailaren 29an, Zahedan hirian poliziak 82 pertsona tiroz erail zituen. Errepresioak ordutik dirau: Farzin Kadkhodaei giza eskubide aktibistaren arabera, bahiketak eta talde atxilotetako ohizkoak bihurtu dira, eta askotan tortura erabiltzen da heriotza zigorra dakarten krimenen faltsuzko aitortpenak behartzeko.



WIKIMEDIA

TXINAREN BEHARRETATIK URRUN

Txinak Gwadar hirian finantzatzen duen aireportu berriaren eraikuntza. Kokapen estrategikoa duen portu horretan garatuko dituen azpiegituretarik askok ez dute balutxeen oinarritzko beharrekiko lotura zuzenik.

LUR GAINEAN JENDE TXIROA, LUR AZPIA ABERATS: ZEIN ETORKIZUN?

Suiko gasaz gain, baliabide mineral ugari daude Balutxistanen. Baliabide horiek beharbada oraindik azkarrago aterako dira lur azpitik, hain zuzen, Txinaren "Gerrikoa eta Bidea" inizatibaren sei korridoreetarik batek Balutxistan zeharkatzen duelako. Gwadarrera iritsiko da, Persiar Golkotik Itsaso Gorrirako bidean kokapen estrategikoa duen portura. Iniziatiba horren eragin globala Bigarren Mundu Gerra osteko Marshall planarekin alderatua izan da. Aldiz, Pello Zubiriak *Lurrikarak berriro Kaxmirren India eta Pakistanez gain talka egin dute Txina eta AEB-ek* erreportajearen zioen korridorea Xinjianetik abiatzeak laguntzen duela ulertzen Pekingo gobernuak

eskualde hartako uigurrei egindako zapalkuntza.

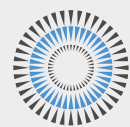
Gutiengoen egoerari dagokionez, Pekin eta Islamabaden elkarlanak ez die beraz onik iragartzen balutxeei. Karachin Giza Eskubideen Komisioko presidentordea den Asad Iqbal Butten arabera, balutxeek proiektu horretatik ez dute etekinik lortzeko itxaropenik. Langile guztiak Txina edo Penjabetik –Pakistan go probintzia aberatsena– heldu dira, armadaren zaintzapean: balutxeei ez diete lanik ematen, aski kualifikatuak ez omen direlako aitzakiarekin, baina askoren ustez, Islamabad haietaz fidatzen ez delako. Ikuspegi horrekin ez da harriztekoa BLAk (Balutxistango Askapen Armadak, talde armatu nagusiak) Txinako interesak gero eta gehiago helmugatzat hartzea. Halere, Txinak inbertitzen jarraitzen du

Saindak urre eta kobre meategian eta beziziki Gwadar portuaren inguruko azpiegituretan: autopistaren luzapena, Irandik elektrizitatea inportatzeko azpiegitura, zentral termiko bat, LNG terminal bat, aireportu bat, ur gatzgabetze instalazio bat, goi mailako etxebizitzak, bost izarreko hotelak, erakustoki bat, Pakistan-Txina Laguntasunaren Ospitalea, Aramco petrolio findegia (azken hori Saudi Arabiak finantzaturik) eta cricket estadio handi bat. Hori dena pobrezian bizirauten duten balutxeen beharretatik oso urrun gelditzen da.

Urtarrilaren 30ean, paragrafo hau idazten ari naizelarik, BLAk eraso bat burutu du Mach hiriko eraikin militarren eta kartzelaren aurka. Oparotasuna hobeto banatu ezean, bakea nekez lortuko da Balutxistanen... ●



Garrett Light eyewear



ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani 23 · 20004 Donostia

T. 943 420 624

zinkunegioptika.com

